

Vlaamse en Nederlandse pleegzorgers over een breuk van de pleegzorgplaatsing: ‘Verlost, maar verloren’

Céline Canaert, Hélène Vanheddegem en Lieselot De Wilde

Samenvatting

Vandaag kampen we niet alleen met een (inter)nationaal tekort aan pleeggezinnen, we stellen ook vast dat het in Nederland en Vlaanderen geen uitzondering is dat pleegzorgplaatsingen omwille van negatieve redenen ongepland en vroegtijdig worden beëindigd, of anders gezegd eindigen in een ‘breuk’. Hoewel we al inzicht hebben in de voorspellers, beschermende factoren en de gevolgen van die breuken, hebben we nog beperkte kennis over hoe pleegzorgers het volledige proces van zo’n breuk ervaren. Om die vraag te beantwoorden, werden semigestructureerde diepte-interviews met (voormalig) pleeggezinnen ($N = 8$) thematisch geanalyseerd. De resultaten laten zien dat de kiem van een breuk al wordt gelegd vlak voor (of bij) het begin van de plaatsing en dat die breuk doorsijpelt tot (lang) na de definitieve beëindiging en verhuis van het kind. De vijf hoofdthema’s: 1) mijn gezin, een gezin of geen gezin?, 2) gezinnen onder druk, 3) niet over één nacht ijs, 4) verlost, maar verloren, en 5) de koek is op, geven een overzicht van welke noden, spanningen, twijfels en draag – en wilskracht pleegzorgers ervaren op de verschillende momenten in dat proces. In de discussie gaan we dieper in op de rol en de positie van breuken binnen pleegzorgtrajecten en de (na)zorg voor (voormalig) pleegzorgers.

Abstract

Flemish and Dutch foster carers on a foster care breakdown: ‘Relieved, but lost’

Today, we are not only dealing with a (inter)national shortage of foster families, but we also observe that in Flanders and the Netherlands it is no exception that foster care placements are terminated unplanned and premature for negative reasons, or in other words terminate in a ‘breakdown’. Although we already understand the predictors, protective factors and consequences of those breakdowns, we have limited knowledge about how

foster carers experience the entire process of a breakdown. To answer that question, semi-structured in-depth interviews were thematically analyzed with (former) foster families ($N = 8$). The results show that the seed of a breakdown is sown just before (or at) the beginning of the placement and that a breakdown permeates (long) after the final termination and relocation of the child. The five main themes: 1) my family, a family or no family?, 2) families under pressure, 3) not taken lightly, 4) relieved but lost, and 5) the end of the line, provide an overview of the needs, tensions, doubts, will power and bearing capacity foster carers experience at different moments in their breakdown process. In the discussion, we delve deeper into the role and position of breakdowns within foster care trajectories and the (post)care for (former) foster carers.

Keywords: Foster Care; Breakdown; Continuity of Care; Foster Carers' perspective; Out-of-Home Care

Inleiding

Vandaag geven we internationaal de voorkeur aan een gezinsvervangende omgeving boven een residentiële setting om kinderen op te vangen die door uiteenlopende omstandigheden (armoede, ziekte, verslaving, geweld, enz.) (tijdelijk) niet bij hun biologische ouders kunnen wonen (Diogo & Branco, 2019; Goemans et al., 2016; Leloux-Opmeer et al., 2017; Vanderfaellie et al., 2023). De reden hierachter is dat een warme en familiale omgeving meer aansluit bij een stabiel gezinsleven en daarom als meer 'in het belang van het kind' wordt beschouwd (IVRK, 1989). In Vlaanderen is in het decreet Pleegzorg (2014) dan ook vastgelegd dat pleegzorg de eerst te overwegen optie is in het geval van uithuisplaatsing. Ook Jeugdzorg Nederland benadrukt deze voorkeur: 'om het kind zo dichtbij, zo kort als mogelijk en zo lang als nodig en "zo gewoon mogelijk" op te vangen' (Jeugdzorg Nederland, 2023, p. 5). Pleegzorg is in Vlaanderen en Nederland een tijdelijke maatregel wat wil zeggen dat een definitieve plaatsing via adoptie in principe niet mogelijk is (Vanderfaellie et al., 2018). Als kinderen toch langdurig (> 1,5 jaar) niet bij hun ouders terecht kunnen, worden ze opgevangen in perspectiefbiedende pleegzorg. Bij deze plaatsingen staan stabiliteit en continuïteit in het pleeggezin centraal, tegelijk blijft het doel om de band tussen kinderen en hun ouders te versterken, ook een terugkeer naar huis blijft in die plaatsingen mogelijk (Breg & Zoon, 2014).

Deze duidelijke beleidskeuze voor pleegzorg op zowel korte als lange termijn zorgt er mede voor dat het aantal pleegkinderen jaar na jaar blijft stijgen. Zo is het aandeel pleegkinderen, -jongeren en -gasten¹ in Vlaanderen in 18 jaar tijd meer dan verdubbeld (van 5.050 in 2004 naar 10.609 in 2022) (Pleegzorg Vlaanderen, 2022). Dezelfde bijzonder sterke groei is merkbaar in Nederland. Waar er in het jaar 2000 ongeveer 8.000 jeugdigen in pleegzorg werden opgevangen, waren dat er in 2022 maar liefst 17.652 (Pleegzorg Nederland, 2022). Die pleegzorgplaatsingen kunnen vrijwillig/niet-gerechtelijk of gedwongen/gerechtelijk zijn. In dat laatste geval beslist in Vlaanderen de jeugdrechter of in Nederland een toezichthoudende instantie over de contactregeling tussen ouders en kinderen (Vanderfaillie et al., 2018). Deze pleegkinderen kunnen worden opgenomen in een bestandspleeggezin of in het eigen netwerk (familiaal (*vb. bij oma, broer oft tante*) of sociaal (*vb. bij buur, leerkracht of vriend*)). Bij bestandspleegzorg kennen het kind en het pleeggezin elkaar nog niet voor de plaatsing, kandidaat-pleeggezinnen komen na werving en selectie uit het bestand van de pleegzorginstantie. In zowel Vlaanderen als Nederland wordt er eerst gekeken of het kind terecht kan in het eigen netwerk alvorens op zoek te gaan naar een bestandspleeggezin. Die voorkeur, maar ook het tekort in beide gebieden aan bestandspleegzorgers, weerspiegelt zich in de cijfers. Zo zijn er in Nederland 46% (2022) en in Vlaanderen 71% (2022) netwerkplaatsingen.

Om een steeds grotere groep kinderen op te vangen, zet pleegzorgbeleid actief in op een doordachte werving en grondige selectie van kandidaat-pleeggezinnen² (Lopez Lopez & Zeijlmans, 2015). In Nederland zijn er 29 organisaties die pleegzorg aanbieden, in Vlaanderen zijn sinds het pleegzorgdecreet van 2014 de voorheen 20 pleegzorgdiensten gefusioneerd naar 5 pleegzorgdiensten (één dienst per provincie). Die pleegzorginstanties hebben in beide gevallen dezelfde taken. Ze zijn onder meer verantwoordelijk voor het monitoren en ondersteunen van de pleegzorgplaatsing. In die begeleiding staan telkens drie doelen centraal: 1) het bevorderen van de ontwikkeling van het kind, 2) het stimuleren van de gezamenlijke wereld en 3) het bieden van een helder perspectief aan pleegkinderen (Breg et al., 2020; Verreth, 2009). Desondanks kampen we in Vlaanderen en Nederland, maar ook in Wallonië, de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk, etc., met een tekort aan pleeggezinnen. In Vlaanderen staan er eind 2021 zo 872 kinderen en jongeren op de wachtlijst, ook in Nederland gaat het in 2022 om 561 wachtenden op een pleeggezin (Huyghebaert, 2022; Pleegzorg Nederland, 2022). Niet weg te denken krantenkoppen als 'Dalende hoeveelheid nieuwe pleegouders leidt tot grote zorgen' (Van De Veerdonk, 2022), 'On manque cruellement de familles d'accueil' (Rentmeister, 2023) en '2023 has been no stranger to the word

'shortage', – whether it be tomatoes or toilet paper – and the provision of foster carers is no exception' (Lydon, 2022) bevestigen de druk op de pleegzorgsector.

Tegelijk zien we dat pleegzorgplaatsingen niet zelden omwille van negatieve redenen ongepland en vroegtijdig worden beëindigd, of anders gezegd: eindigen in een '*breakdown*' of 'breuk'³ (van den Bergh & Weterings, 2010; Van Oijen, 2010). Een studie uit Nederland en Vlaanderen toont aan dat na zes jaar 29% van de plaatsingen uit de studie in een breuk geëindigd waren (Vanderfaeillie et al., 2018). Een andere studie uit Nederland (2019) laat zien dat 52% van de voormalig pleeggezinnen ($N = 542$) door ongunstige omstandigheden stoppen. Daarbij geven 72% van de gestopte pleeggezinnen aan zich in de toekomst niet meer te willen engageren voor pleegzorg of gelijkaardige vormen van hulp voor kwetsbare kinderen (Abrahamse et al., 2019). Hoewel we de laatste jaren een dalende trend aan vroegtijdige stopzettingen omwille van negatieve redenen zien, gaat het nog steeds om een behoorlijk aandeel pleeggezinnen en pleegkinderen waar de plaatsing wordt afgebroken (Minty, 1999, in Vanderfaeillie et al., 2008; Vanderfaeillie et al., 2018). Zo'n breuk heeft niet alleen ernstige gevolgen voor de betrokken kinderen, maar ook voor pleegzorgers⁴ is het een stressvolle en ingrijpende gebeurtenis (Strijker & Zandberg, 2001; Vanderfaeillie et al., 2016). Hoewel we inmiddels weten dat bijvoorbeeld extreem probleemgedrag van pleegkinderen (Brown & Bednar, 2006; Vanderfaeillie et al., 2008) en/of conflicten tussen ouders en pleegzorgers (Strijker & Knorth, 2009; Vanderfaeillie et al., 2008; Walsh & Walsh, 1990) vaak bijdragen tot een vroegtijdige stopzetting, hebben we nog beperkte kennis over hoe pleegzorgers het volledige proces van die breuk ervaren.

Door de nood aan pleeggezinnen enerzijds, en het uitvallen van pleegzorgers anderzijds, heeft dit onderzoek als doel het proces van vroegtijdige stopzettingen omwille van negatieve redenen te begrijpen vanuit het perspectief van (voormalig) pleegzorgers. Door de onderzoeksvraag 'Welke noden, krachten, spanningen en twijfels ervaren pleegzorgers tijdens het proces van breakdown, van (net voor) de komst van het pleegkind tot hun toekomstbeeld binnen pleegzorg?' te beantwoorden via kwalitatief onderzoek, krijgen we inzicht in hoe het thema *breakdown* een plek krijgt in hun gehele pleegzorgtrajecten.

Breken in pleegzorg: conceptualisatie

Ondanks het behoorlijk aandeel breken, bestaat er geen eensgezindheid over de definiëring en conceptualisering van het begrip (Van Oijen, 2010;

Sallnäs et al., 2004). Dit weerspiegelt zich in een verscheidenheid aan gebruikte terminologie in de pleegzorgliteratuur, zoals ‘crisis’, ‘verstoring’, ‘ongepland einde’, ‘verwijdering’, ‘verplaatsing’, ‘onstabiliteit in de plaatsing’ enzovoort (Boyd, 2018; Bombach et al., 2018; Smith et al., 2001; Rock et al., 2013). Hoewel deze uiteenlopende termen nauw met elkaar verbonden zijn, kan hun interpretatie fundamenteel verschillen gezien onderzoekers op verschillende manieren elementen tot definities samenvoegen (Sallnäs et al., 2004). We definiëren een ‘breuk’ of ‘*breakdown*’ in dit artikel als ‘een vroegtijdige en ongunstige beëindiging van de pleegzorgplaatsing plaatsing die door alle betrokkenen ingeleid kan worden’ (van den Bergh & Weterings, 2010; Van Oijen, 2010).

Vroegtijdigheid slaat op de pleegzorgplaatsing die wordt beëindigd voor het einde van de voorziene periode en dus eerder dan initieel gepland (Berridge & Cleaver, 1988; van den Bergh & Weterings, 2010; Van Oijen, 2010). Het **ongunstige** karakter verwijst zowel naar de negatieve redenen aan de grondslag van de breuk als de negatieve gevolgen van de breuk voor minstens één van de betrokken partijen (Brown & Bednar, 2006). Toch geven Vanderfaellie et al. (2018) aan dat een *breakdown* niet betekent dat de plaatsing an sich een complete mislukking is. Zo kunnen pleegkinderen na een verplaatsing nog duurzame en waardevolle banden behouden met het voormalig pleeggezin (Holtan et al., 2013). Ook pleegzorgers kunnen na een breuk nog pleegzorger blijven, in een minder intensieve vorm en/of na verwerking van de eerdere ervaring (Abrahamse et al., 2019).

De breuk heeft steeds de **beëindiging van de pleegzorgplaatsing** tot gevolg, en eindigt met een verplaatsing van het kind uit het pleeggezin. Hoewel een verplaatsing en breuk sterk in verband staan met elkaar, zijn *breakdowns* niet uitsluitend de reden tot verplaatsingen (Vanderfaellie et al., 2008). Ook beleid of systeembeslissingen om de pleegzorgsituatie te verbeteren liggen vaak aan de grondslag van die verplaatsingen (James, 2004; Webster et al., 2000). Als laatste definiëren we breuken breed door te stellen dat **alle betrokkenen** (pleegkinderen, pleegzorgers, ouders, pleegzorg) de *breakdown* kunnen inleiden (Vanderfaellie et al., 2016). In de literatuur wordt er een onderscheid gemaakt tussen dergelijke brede interpretatie enerzijds en een enge benadering anderzijds. In dit laatste geval zijn pleegkinderen de enige actoren die de breuk veroorzaken waarna pleegzorgers diegene zijn die zich terugtrekken en dus de breuk inleiden (Vanderfaellie et al., 2016). Wanneer de verschillende actoren overeenstemmen dat de pleegzorgsituatie niet werkt voor alle betrokkenen, spreken we van een gemaskeerde *breakdown*, wat volgens Zoon (2014) nog steeds een ongunstige vroegtijdige stopzetting van pleegzorg inhoudt.

Aandacht voor breuken in pleegzorg

Binnen pleegzorgplaatsingen wordt het streven naar stabiliteit in pleegzorgplaatsingen gezien als een kerndoelstelling, zoals ook officieel verankerd in verscheidene (inter)nationale verdragen (Bell & Romano, 2017; Chamberlain et al., 2006; Oosterman et al., 2007). Art. 20 van het kinderrechtenverdrag stelt zo dat kinderen en jongeren recht hebben op continuïteit in opvoeding, wat betekent dat hun gezins- of opvoedingssituatie niet op elk moment mag veranderen (Kinderrechtencollectief, z.d.; UNCRC, 1989). *Breakdowns* in pleegzorg zetten dit leidend principe onder druk, waardoor het een steeds meer bestudeerd fenomeen wordt in beleid en onderzoek.

Het minimaliseren van de kans op breuken start bij de gestelde doelen en verwachtingen in het selecteren van pleegzorgers (De Maeyer et al., 2015). Dat groeiende besef noopt beleidsmakers ertoe te erkennen dat het zorgvuldig screenen van kandidaat-pleeggezinnen nodig is om de kwaliteit van pleegzorg in het algemeen te garanderen (Kirton, 2007; Wilson & Evetts, 2006). In die selectieprocedure staat in beide landen het principe van 'zelfselectie' centraal (Jeugdzorg Nederland, 2021). Concreet laten pleegzorgdiensten potentiële pleegzorgkandidaten kennismaken met het reilen en zeilen van pleegzorg en de uitdagende rol van pleegzorgers. Door gebruik te maken van praktijkvoorbeelden kunnen pleegzorgkandidaten aan de hand van reflectieve vragen voor zichzelf beoordelen of ze wel of niet geschikt zijn om die rol op zich te nemen (Delaney et al., 2012). De term zelfselectie kan misleidend zijn aangezien de verantwoordelijkheid niet uitsluitend bij de pleegzorgers zelf wordt gelegd, uiteindelijk is het de pleegzorgdienst die beslist wie pleegzorger wordt of niet (de Baat & Bartelink, 2012). De term en toepassing ervan laat echter wel zien dat pleegzorgers reeds voor de aanvang van hun pleegzorgengagement worden uitgedaagd om – in hun enthousiasme en wens om pleegzorger te worden – ook na te denken over opvoeding en ouderschap in pleegzorg en de problemen of uitdagingen waar ze mogelijks voor komen te staan (Cooley et al., 2019; Vanderfaellie et al., 2012).

Ook heel wat (inter)nationaal onderzoek bestudeert voorspellers, beschermende factoren en gevolgen van breuken (e.g., Konijn et al., 2019; Oosterman et al., 2007; Vanderfaellie et al., 2018). Uit de studie van Konijn et al. (2019) weten we bijvoorbeeld dat de leeftijd en gedragsproblemen van het kind beschouwd kunnen worden als risicofactoren voor een *breakdown*, terwijl het samen plaatsen van broers en zussen dan weer een beschermende factor kan zijn. Doordat de laatste jaren ook wordt ingezet op onderzoek naar de ervaringen van verschillende betrokkenen, zoals pleegzorgers,

van die breuken, merken we dat de redenen van een breuk eerder complex en veelzijdig zijn dan te vatten in oorzaak-gevolg verklaring (vb., Backe-Hansen et al., 2013; Brown & Bednar, 2006; Christiansen et al., 2010). Zo nuanceert het kwalitatief onderzoek van Tonheim en Iversen (2019) dat niet kindfactoren zoals gedragsproblemen an sich dé risicofactor voor een breuk zijn, maar dat net de combinatie van uitdagend gedrag van het pleegkind en onvoldoende ondersteuning van de pleegzorgdienst de *breakdown* initiëren.

Aandacht voor pleegzorgers bij breuken in pleegzorg

Vandaag is het aangaan van een pleegzorgtaak in Vlaanderen en Nederland een vrijwillig engagement (Decreet houdende de organisatie van pleegzorg, 2018). De ontstaansgeschiedenis van pleegzorg in onze contreien laat inderdaad zien dat deze methode van uithuisplaatsing is voortgekomen uit vrijwillige liefdadigheidsinitiatieven (Scheltema, 1876). Sinds de tweede helft van de 20e eeuw wordt de vraag naar meer professionalisering van pleegzorg in veel Europese landen echter steeds luider (van Lieshout, 2016). In vergelijking met Vlaanderen en Nederland hebben pleegzorgers in Zweden bijvoorbeeld een professioneel statuut en een hogere vergoeding (Kirton, 2007). Er is met andere woorden geen eensgezindheid over de status van pleegzorg(ers). Ligt de kern van pleegzorg in de vrijwilligheid van liefdevolle zorg, in de nood aan betaald professionalisme, of is een combinatie van beide mogelijk? (Hutchinson et al., 2003; Kirton, 2001; Randle et al., 2016).

De huidige beleidskeuze om minder in te zetten op residentiële zorg maakt dat de verantwoordelijkheid voor de meest kwetsbare kinderen van onze samenleving steeds meer op de schouders van pleegzorgers komt te liggen (Christiansen et al., 2010). Toekomstige pleegzorgers zullen namelijk niet alleen dagelijks zorg dragen voor pleegkinderen en hen een veilige en stabiele omgeving bieden, er wordt ook (steeds meer) van hen verwacht dat ze over voldoende vaardigheden beschikken om met de metaforische rugzak van pleegkinderen om te gaan en samen te werken met de ouders van de pleegkinderen (Orme et al., 2006; Pleegzorg Nederland, 2022; Pleegzorg Vlaanderen, 2022). Hoewel de verwachtingen ten aanzien van pleegzorgers steeds nadrukkelijker worden, stelt recent onderzoek naar *breakdowns* net dat pleegzorgers de verantwoordelijkheid voor het al dan niet slagen van pleegzorgplaatsingen niet alleen zouden mogen dragen (Tonheim & Iversen, 2019). In dat spanningsveld is het essentieel

om vanuit het perspectief van pleegzorgers het verloop van de (beslissings) processen van een breuk te onderzoeken (Brown & Bednar, 2006). Hierdoor staat de onderzoeksvraag: ‘Welke noden, krachten, spanningen en twijfels ervaren pleegzorgers tijdens het proces van een *breakdown*, van (net voor) de komst van het pleegkind tot hun toekomstbeeld binnen pleegzorg?’ in deze studie centraal.

Methoden

Participanten

Dit kwalitatief onderzoek werd uitgevoerd met 8 (voormalig) pleeggezinnen waarvan de pleegzorgplaatsing tussen 2017 en 2023 vroegtijdig werd beëindigd omwille van negatieve redenen. Enerzijds omdat die periode (voor de Vlaamse populatie) na de fusie van 2014 valt, anderzijds omdat de coronapandemie op die manier betrokken kon worden. Toch werd gekozen voor een range van zes jaar zodat het interview niet te dicht hoefde te zijn bij de breuk zelf. Die tijdspanne zorgde ervoor dat (voormalig) pleegzorgers de breuk reeds een plaats hadden kunnen geven, waardoor de onderzoeker met een geschikte hoeveelheid empathie het onderzoek kon voeren (Hoffman, 2007; Mazzetti, 2017).

Eén van de acht pleeggezinnen bestaat uit een alleenstaande pleegzorger, terwijl de andere zeven pleeggezinnen uit partners bestaan (vier pleegzorgers namen alleen deel zonder hun partner, terwijl drie pleeggezinnen als koppel deelnamen). Eén van deze drie koppels zijn een tante en een nicht, de twee andere koppels hebben een romantische partnerrelatie. De overgrote meerderheid van de pleeggezinnen ($N = 6$) hebben eigen kinderen. De gemiddelde leeftijd van de participanten op het moment van de breuk is 43 jaar met een SD van 8,88. De helft komt uit Vlaanderen ($N = 4$), de andere helft uit Nederland ($N = 4$). Van de Nederlandse participanten zijn twee koppels vandaag nog steeds pleegzorgers, de andere zes pleeggezinnen niet meer. De *breakdowns* gebeurden in bijna alle gevallen ($N = 7$) in een perspectiefbiedende plaatsing, in een uitzonderlijk geval ($N = 1$) in een crisisplaatsing. Een koppel en een alleenstaande uit Vlaanderen ($N = 2$) maakten hun *breakdown* mee in een netwerkplaatsing, alle andere *breakdowns* ($N = 6$) waren in bestandsplaatsingen. Zes pleeggezinnen maakten een *breakdown* mee in hun eerste plaatsing, de andere twee in hun tweede of derde plaatsing. Tabel 1 geeft een overzicht van de gegevens van de participanten op het moment van de breuk.

Tabel 1

	Leeftijd pleegzorger	Duur plaatsing	Duur pleegzorgengagement	Leeftijd pleegkinderen	Geslacht pleegkinderen
1	58 jaar	3 maand	3 maand, gestopt na dit eerste pleegzorgengagement	4 maand	Meisje
2a	28 jaar	2 jaar	2 jaar, gestopt na dit eerste pleegzorgengagement	9 jaar	Jongen
2b	50 jaar				
3a	37 jaar	4 jaar	4 jaar, na dit eerste pleegzorgengamgent nog steeds actief als pleeggezin	8,5 jaar	Jongen
3b	40 jaar				
4	31 jaar	1 jaar	1 jaar, gestopt na dit eerste pleegzorgengagement	7 jaar	Jongen
5	45 jaar	15 maand	4 jaar, gestopt na dit pleegzorgengagement	7 jaar	Meisje
6	48 jaar	3 jaar	3 jaar, gestopt na dit eerste pleegzorgengagement	4,5 jaar	Jongen
7	39 jaar	4 jaar	7 jaar, gestopt na dit pleegzorgengagement	3 jaar	Jongen
8a	47 jaar	8 maand	8 maand, na dit eerste pleegzorgengamgent nog steeds actief als pleeggezin	12 jaar	Meisje
8b	54 jaar				Meisje

Data verzameling

Om de betekenis van het proces van een vroegtijdige stopzetting vanuit het perspectief van pleegzorgers diepgaand te bestuderen, werd de oproep breed verspreid. De werving verliep zo via *social media* (via Facebook-groep ‘Pleegouderforum België’, via privé social media-accounts en via een contactpersoon die de oproep in andere besloten facebookgroepen verspreidde), de oproep maakte ook duidelijk dat we op zoek waren naar (voormalige) pleegzorgers die hetero, alleenstaand en/of LGBTQ+ konden zijn, evenals pleegzorgers uit de vrijwillige of gedwongen pleegzorg en (voormalige) netwerk- of bestandspleegzorgers. Gezien de gevoeligheid van het onderwerp en het exploratieve karakter van de studie was enkel de periode waarin de *breakdown* plaatsvond een vast en geldend selectiecriteria.

Met de 8 pleeggezinnen werden semigestructureerde diepte-interviews gehouden. Dat wil zeggen dat er op voorhand thema’s werden uitgedacht, maar

dat de participanten zelf ook nog voldoende ruimte kregen om onbelemmerd hun verhaal te doen (Howitt, 2010; Van Hove 2014). De vijf thema's waren: twijfel, oorzaken, gevoelens, noden en communicatie. De interviews werden ondersteund door tijdlijnen die startten bij wat participanten aangaven als het begin van hun proces van de vroegtijdige stopzetting en eindigden bij de uiteindelijke breuk. Hoewel de ervaringen na de breuk niet expliciet werden bevraagd, kwamen die in alle interviews naar boven waardoor ook die ervaringen werden geanalyseerd. Door in de vraagstelling duidelijk de tijdsbepaling mee te geven door woorden te gebruiken als 'op dat moment', 'toen', 'in het begin' etc., werd ervoor gezorgd dat participanten terug in de tijd op zoek gingen naar hun emoties en betekenissen van toen. Zo werd een onderscheid gemaakt tussen hoe ze de *breakdown* 'toen' hebben beleefd en hoe ze er 'nu' op terugblikken (Baarda & van der Hulst, 2017). De interviews vonden plaats tussen 23 februari 2023 en 5 maart 2023. Alle interviews gingen online door en duurden gemiddeld een uur. Alle participanten ondertekenden voor aanvang van het interview een informed consent (IC) en kregen ook mondeling de uitleg over het doel van het onderzoek (Mortelmans, 2013). De interviews werden opgenomen, hiervoor kreeg de onderzoeker toestemming via de IC.

Data-analyse

Na afname werden de interviews getranscribeerd en geanonimiseerd. De getranscribeerde interviews werden door middel van een thematische analyse geanalyseerd (Howitt, 2010). Omdat we met de onderzoeksvraag 'Welke noden, krachten, spanningen en twijfels ervaren pleegzorgers tijdens het proces van een *breakdown*, van (net voor) de komst van het pleegkind tot hun toekomstbeeld binnen pleegzorg?' op zoek gingen naar de ervaringen van pleegzorgers gedurende het gehele proces van een breuk, kozen we voor een conventionele of inductieve thematische analyse (Hsieh & Shannon, 2005). Dat wil zeggen dat de codes voortkwamen uit de data en niet vanuit vooraf bepaalde categorieën (Kondracki & Wellman, 2002; Mayring, 2000). Die codes werden door de onderzoeker manueel gegroepeerd in thema's en subthema's die op hun beurt de interviews samenvatten (Neale, 2019; Van Hove, 2014). Gezien het beperkte aantal participanten, werd er tijdens het analyseren geen expliciet onderscheid gemaakt tussen de Nederlandse en Vlaamse participanten.

Initieel werden tekstdelen ondergebracht in beschrijvende codes met betrekking tot verschillende actoren (vb. pleegkinderen, ouders, pleegzorginstantie), met betrekking tot het gevoel en de ervaring van pleegzorgers (vb. twijfel, doorzettingsvermogen, draagkracht) en met betrekking tot de noden en bezorgdheden van pleegzorgers (vb. netwerk, transparantie, spanning in het gezin) (Bennett et al., 2018). In een tweede fase werd er

interpreterend gecodeerd door de tekstdelen die in verschillende codes aan bod kwamen onder te brengen in één nieuwe code (vb. voldoende ruimte voor een pleegkind?, het ontstaan van twijfelgevoelens, een gedeeld proces) (Bennett et al., 2018). Omdat de open onderzoeksvraag (van Staa & Evers, 2010) peilt naar het ‘proces’ of met andere woorden het ‘tijdsaspect’ van breuken, werden die codes ondergebracht in de vijf chronologisch overkoepelende hoofdthema’s van de resultatensectie.

Resultaten

De verhalen van de participanten beginnen vlak voor en met de allereerste momenten waarop het pleegkind in hun gezin komt en eindigen met het toekomstbeeld dat de (voormalige) pleegzorgers voor zichzelf in pleegzorg zien. De vijf onderstaande hoofdthema’s geven een overzicht van welke noden, spanningen, twijfels en draag – en wilskracht pleegzorgers ervaren op de verschillende momenten in hun proces van een vroegtijdige stopzetting van de pleegzorgplaatsing.

Mijn gezin, een gezin of geen gezin?

Bij aanvang twijfelt geen enkele deelnemende pleegzorger aan hun pleegzorgengagement. Ze vangen hun avontuur met andere woorden niets vermoedend en gemotiveerd aan. Niet alleen omdat pleegzorgers in die begin of wenperiode zelf het beste van zichzelf tonen, maar ook omdat hun pleegkinderen volgens hen afwachtend en geduldig zijn. Het moment waarop pleegzorgers beginnen twijfelen aan hun engagement varieert. Bij de ene pleegzorger gebeurt dit na vier maanden, bij de andere na twee jaar. Twijfel ontstaat wanneer de pleegzorgers gaandeweg ervaren dat hun persoonlijke kenmerken mijlenver van die van hun pleegkind liggen en dat ze bijgevolg erg moeizaam een band met hun pleegkind kunnen opbouwen. Dit terwijl ze een ‘klik’ of ‘match’ hadden verwacht.

‘Het gevoel van: “Ik lijk me niet te kunnen verbinden met het kind” [...]. Misschien zit dat ook wel in het matchen. Je kan natuurlijk niet eerst een beetje kletsen voor je denkt: “Deze past bij ons”’ (Pleegzorger 5).

Nu eens twijfelen ze aan zichzelf, dan weer aan de pleegzorgplaatsing. Steeds vaker komen ze erachter dat ze als pleegzorgers met hun gezin de

pleegkinderen in kwestie niet kunnen bieden wat ze nodig hebben. Zo omschrijft een participant hun voormalig pleegkind als ‘onpleegbaar’. Een andere participant vult daar het volgende bij aan:

‘Het perspectief van de kinderen was zeg maar niet helder genoeg omdat het gedrag dat ze veroorzaakte niet in een pleeggezin thuishoort zeg maar [...]. Ik denk dat ze beter pasten in een gezinshuis. Die ouders zijn 24/7 gericht op de kinderen’ (Pleegzorger 7).

Twee van de 8 pleeggezinnen konden één duidelijk moment aanduiden dat dusdanig ingrijpend was waardoor de plaatsing voor hen onmiddellijk moest stoppen. Het ene voorval had te maken met extreem probleemgedrag van het pleegkind ten aanzien van het eigen kind van de pleegzorgers. Het andere voorval met het dwingende karakter van de pleegzorginstantie. Met ‘dwingend’ verwijzen de pleegzorgers naar hoe de pleegzorgdienst hen op verschillende manieren voor een voldongen feit stelde, vb. door agendapunten naar voor te schuiven op vergaderingen zonder deze op voorhand te bespreken of:

‘Ik zei: “Het spijt me, als ik zeg dat die voorwaarde [het op papier verkrijgen van een verzekering voor medische zorgen van het pleegkind] essentieel is in onze samenwerking en jullie willen dat ik dat mondeling accepteer? Nee, dan is het heel simpel”. Ze [pleegzorginstantie] zeiden: “Als je dat niet accepteert, gaan wij het kind onmiddellijk van jullie weghalen en brengen we haar naar een instelling”. Als dat geen dwingend karakter is, dan weet ik het niet [...]. Ik zei tegen de persoon die destijds bij ons thuis interviews is komen afnemen: “Wat je nu doet is emotionele chantage en dwingerij van het hoogste niveau. Je raakt ons in de kern van ons engagement”’ (Pleegzorger 1).

Bij het terugblikken op hun traject vragen pleegzorgers zich enerzijds af hoe hun gezin ooit gematcht is aan hun pleegkind, maar anderzijds maken ze zich ook de kritische bedenking of de beste uitkomst voor die kinderen wel degelijk in een pleeggezin ligt. Ze geven bijvoorbeeld aan dat hun aandacht de hele dag door op het pleegkind gericht moest zijn, iets wat hen zwaar valt of onmogelijk lijkt in combinatie met hun eigen kinderen, partner en werk/dagbesteding. Die intense (vb. futloosheid, stress) en continue (vb. zonder pauze, elk (vrij) moment) zwaarte hadden ze voor de plaatsing niet ingeschat of kunnen inschatten. Zo vertellen ze dat ze bij aanvang van hun pleegzorgengagement informatie over (de geschiedenis van) hun pleegkind

missen. Informatie die volgens hen noodzakelijk is om zich zowel degelijk te kunnen voorbereiden als om gericht in te kunnen schatten of zij wel geschikt zijn om dat specifiek pleegzorgtraject te starten:

‘Ze [pleegzorginstantie] wisten ook goed genoeg dat wanneer ze ons het hele verhaal hadden verteld dat we ook op dat moment zouden gezegd hebben: “We doen dat niet”. Dus ik vind dat heel achterbaks van pleegzorg dat ze iemand plaatsen en informatie achterhouden’ (Pleegzorger 2a).

Gezinnen onder druk

De pleegzorgers geven allemaal aan dat zij zich mettertijd meer en meer onmachtig voelen ten aanzien van de enorme complexiteit (vb. woede/agressie, spanning in het gezin, (ver)ander(d) gedrag van eigen kinderen, opzoeken van grenzen, invloed van biologische familie van het pleegkind) van de pleegzorgplaatsing. Ze weten met andere woorden niet meer hoe (nog anders) te kunnen handelen. Bijgevolg raken ze doorheen het traject uitgeput. De pleegzorgplaatsingen vragen steeds meer energie van de pleegzorgers, energie die soms niet meer beschikbaar is:

‘Maar gewoon, de schwing was eruit. Het was meer een opgave aan het worden [...]. Het glas raakte leger en werd niet bijgevuld’ (Pleegzorger 3b).

Uit de verhalen mag duidelijk zijn dat een proces van een vroegtijdige stopzetting niet alleen de pleegzorgers treft. Ook de impact op hun gezin hebben ze niet meer onder controle. Zo voelen ze zich machteloos en schuldig ten aanzien van hun eigen kinderen die zich thuis niet meer veilig voelen, die keer op keer wegvlugten naar hun kamer of die zelfs tijdelijk bij hun grootouders verblijven.

‘Ik merkte dat mijn autistische zoon echt veel moeite met haar [het pleegkind] had. Als zij in de huiskamer zat, vluchtte hij naar zijn kamer en omgekeerd. Zijn prikkelgevoeligheid liep gewoon echt op. Hij voelde zich daar zo bijna schuldig over dat die er ook niet wou over praten’ (Pleegzorger 5).

Hoewel de impact op hun eigen kinderen niet voor alle pleegzorgers de onmiddellijke of enige reden was om te stoppen, speelde het beschermen van hun eigen kinderen steeds een grote rol in hun beslissing. Al was het

maar uit voorzorg. Sommige deelnemende pleegzorgers voelen zich vandaag nog steeds schuldig dat ze überhaupt ooit met pleegzorg zijn begonnen. Andersom vinden pleegzorgers ook steun bij hun eigen kinderen. Hun kinderen (durven te) benoemen dat hun pleegzorgengagement heel mooi is, maar tegelijkertijd niet meer houdbaar. Pleegzorgers geven aan dat hun kinderen hen op deze manier de ‘spiegel’ voorhouden die zij misschien wel nodig hadden:

‘Daar hebben onze eigen kinderen wel een rol in gespeeld. Die hebben ons wel een spiegel voorgehouden. Die zeiden: “Wat jullie doen is hartstikke prachtig, maar zo kan het niet meer”’ (Pleegzorger 8b).

Ook de ouders van pleegkinderen hebben hoe dan ook een impact op het pleeggezin. Zo vertellen pleegzorgers dat ze niet kunnen, mogen of willen tussen pleegkinderen en hun ouders komen. Vanuit dat opzicht delen participerende pleegzorgers bijvoorbeeld informatie over het pleegkind met de ouders. Pleegzorgers zijn ervan overtuigd dat frequent contact tussen ouders en het pleeggezin kan zorgen voor een sterkere band tussen hen. Toch geven pleegzorgers aan dat contact op ongepaste momenten (vb. telefoneren tijdens het avondeten) of contact met een vreemde insteek (vb. tijdens het telefoneren de andere kinderen jaloers maken) een ‘verstikkende’ impact heeft op het pleeggezin. Pleegzorgers zijn het op deze momenten niet alleen oneens over de manier waarop ouders contact zoeken met de pleegkinderen, ze geven ook aan dat de impact die het contact achterlaat op het pleegkind zelf (en bijgevolg op het volledige pleeggezin) niet onderschat kan worden. Zo kan het kind na een bezoekmoment zodanig overstuur zijn dat het soms weken duurt voordat de rust in het pleeggezin is hersteld, zeggen pleegzorgers. Alle pleegzorgers geven aan dat ze transparante en heldere communicatie naar ouders over het proces van een breuk van belang vinden, toch is er slechts één pleegzorger die de ervaren twijfel en overwegingen deelt met de ouders. In de andere gevallen wordt pas na de beslissing het gesprek met ouders aangegaan. Het op de hoogte brengen van de ouders verloopt soms ook via de pleegzorginstantie:

‘Vanuit pleegzorg hadden ze in de tussentijd al contact gehad met de biologische ouders om hun alles te vertellen. Die biologische ouders hadden dan ook al contact gehad met de nieuwe pleegzorgers voor de overplaatsing’ (Pleegzorger 3b).

Pleegzorgkoppels uit dit onderzoek groeien vaak dichterbij elkaar toe door moeilijke situaties met hun pleegkind samen te doorstaan. Doordat ze het proces van de vroegtijdige stopzetting samen meemaken, scheppen ze een heel specifieke verbondenheid. Als partners echter 'niet meer' of 'nog niet' op dezelfde golflengte zitten, kunnen er ook spanningen ontstaan. Zeker als één van de pleegzorgers mentale gezondheidsproblemen ervaart, is het voor de ander extra uitdagend om tijd te verdelen tussen het pleegkind en de partner die beide erg veel aandacht nodig hebben. Spanningen tussen pleegzorgers kunnen volgens de participanten dan ook bijdragen aan hun beslissingsproces om over te gaan tot een breuk van de plaatsing:

'Ik zou een kind nooit opgeven, maar het was op dat moment wel duidelijk dat ik een keuze moest maken tussen het pleegkind of mijn huwelijk. En zo ging ik ook mijn kinderen hun vader afpakken. Dat vond ik het nu ook niet waard. Ik merkte echt dat het voor mijn man op was' (Pleegzorger 6).

Ons onderzoek laat duidelijk zien dat wanneer de druk op de partnerrelatie en de eigen kinderen te groot wordt, de beslissing om te stoppen met pleegzorg nadrukkelijker een optie wordt.

Niet over één nacht ijs

Toch zit er veel tijd tussen de eerste gedachten aan een breuk van de plaatsing en de uiteindelijke beslissing. Het duurt gemiddeld een jaar vooraleer de bevroegde pleegzorgers overgingen tot een vroegtijdige stopzetting. Niet alleen het verschillende tempo van pleegzorgpartners maar ook het idee van 'gefaald zijn', maakt dat pleegzorgpartners de mogelijke vroegtijdige stopzetting niet onmiddellijk met elkaar bespreken. Voor pleegzorgers is het een opgave om te erkennen dat ze een stopzetting overwegen. Het uitspreken van hun gedachten aan hun partner confronteert hen met die realiteit. Pleegzorgpartners geven aan dat een mogelijke breuk van de plaatsing eerst onder elkaar besproken moet worden voordat het aan anderen, bijvoorbeeld de eigen kinderen of de pleegzorgdienst, gecommuniceerd wordt. De meeste pleegzorgers kiezen er uit bescherming voor hun pleegkinderen voor om hun gedachten aan een stopzetting niet met hun pleegkind te bespreken. Ze willen geen onnodige verwarring of onrust zaaien:

'We hadden ons pleegkind nog niets verteld omdat we eigenlijk al wisten dat als we dat zouden doen hij onrustig zou worden' (Pleegzorger 3b).

Met een pak doorzettingsvermogen en wilskracht gaan pleegzorgers eerst op zoek naar extra hulp in de hoop dat de pleegzorgplaatsing opnieuw haalbaar wordt:

‘Wij hebben krachten en diepgang in onszelf gevonden die ik niet dacht dat we zouden hebben. Wij hebben die ook van onze kinderen gezien waarvan ik niet dacht dat kinderen dat konden tewerkstellingen...’
(Pleegzorger 6).

Gesprekken met hun familiaal, sociaal en professioneel netwerk geven pleegzorgers vaak terug hoop en energie om hun grenzen te verleggen. Ze ervaren dit als ondersteunend, want in eerste instantie willen pleegzorgers niets liever dan dat hun pleegzorgtraject slaagt. De coronapandemie heeft ervoor gezorgd dat pleegzorgers veel minder toegang hadden tot hun (sociaal en professioneel) netwerk, hetgeen net zo helpend blijkt te zijn in het creëren van draagkracht en het afremmen van een breuk. Zo benadrukken pleegzorgers het belang van het kunnen terugvallen op een netwerk voor steun en toeverlaat:

‘Ook corona. In de breedste zin van het woord. Van ziek zijn van onszelf tot aan het niet naar familie kunnen die je dan ook kunnen ontlasten en steunend kunnen zijn. Dat is er niet geweest’ (Pleegzorger 5).

Pleegzorgers voelen liefde voor hun pleegkind en willen dan ook ‘in het belang van hun pleegkind’ handelen. Pleegzorgers zijn er zich terdege van bewust dat een vroegtijdige stopzetting negatief kan zijn voor hun pleegkind, daarom zoeken ze bijvoorbeeld eerst aanvullende (psychologische) ondersteuning voor het pleegkind in plaats van een stopzetting van de plaatsing in gang te zetten. De ongerustheid en onwetendheid over wat er bij een breuk van de plaatsing zou gebeuren met hun pleegkind zorgt er ook voor dat de beslissing – soms te lang – wordt uitgesteld:

‘Het is en blijft een kind. We wisten ook dat het zijn laatste kans was. Na ons zou er geen pleegzorg meer volgen. Dat wilden we hem niet aan doen. Maar we gingen er zelf aan kapot’ (Pleegzorger 2a).

Verlost, maar verloren

‘Één was het een verliesmoment. We hadden ook de wedstrijd verloren. We moesten opgeven en dat zit niet in ons [...]. Maar jongens, er viel ook

een hele last van ons af. Pas toen kwamen we erachter hoe moe we waren' (Pleegzorger 8b).

Eenmaal pleegzorgers beslissen om te stoppen, voelen ze zich niet alleen verlost van alle complexiteit en spanning, maar voelen ze ook verlies en verdriet. Hoewel pleegzorgers zich opgelucht voelen dat ze de knoop hebben doorgehakt, hebben ze ook het gevoel dat ze gefaald hebben en hun pleegkind in de steek lieten. Pleegzorgers vinden het vooral belangrijk om de pleegkinderen volledig te ontschuldigen.

'Wij hebben gezegd: "Alle volwassenen hebben over jou gepraat en gekeken van welke dingetjes jij blij wordt en wat jij nodig hebt. Nu jij niet terug kan naar mama of papa hebben wij dat andere gezin gevraagd of jij daar mag wonen. Wij denken dat dat een fijn plekje voor jou is"' (Pleegzorger 5).

Zo goed als alle bevraagde pleegzorgers geven aan dat hun pleegzorgbegeleider geen deel uitmaakt van het beslissingsproces om vroegtijdig te stoppen. In plaats daarvan brengen ze ook hun pleegzorgbegeleider pas op de hoogte kort nadat ze er als pleegzorger(s) zelf helemaal uit zijn. Dit komt niet uit de lucht gevallen. Pleegzorgers geven aan dat ze zich doorheen hun pleegzorgtraject vaak onvoldoende gehoord of ondersteund voelen door de pleegzorginstantie. Vijf pleegzorgers benadrukken dat die ontevredenheid zelfs in grote mate heeft bijgedragen aan hun beslissing om over te gaan tot een vroegtijdige stopzetting. Het advies om bijvoorbeeld minder te werken of therapie nog wat langer af te wachten vanuit de pleegzorgdienst wordt zo door pleegzorgers ervaren als druk.

De koek is op

Het is niet omdat pleegzorgers beslissen om de samenwerking stop te zetten, dat dit meteen ook gebeurt. Het pleegkind kan na zo'n beslissing nog dagen, weken of zelfs maanden in hun gezin blijven. Enkele dagen of weken hebben pleegzorgers nodig. Niet alleen om praktisch de nodige documenten en de verhuis in orde te brengen, maar ook om waardig afscheid te kunnen nemen van elkaar. Maar zodra het over maanden gaat, hebben pleegzorgers het lastig. Ze zijn immers op een punt gekomen dat het voor hen niet meer gaat. Bijgevolg gaan die maanden niet alleen tergend traag voorbij, maar ervaren pleegzorgers ook een grote onwetendheid tijdens dat afwachten. Ze weten wel dat de pleegzorgdienst op zoek gaat naar een nieuwe thuis voor het kind of de jongere, maar ze weten niet wanneer die dag komt, hoe die plek eruit

zal zien of wat ze kunnen, mogen of moeten communiceren naar de kinderen en dichte entourage. Het zijn dan ook de pleegzorgers zelf die een deadline (moeten) voorstellen om de urgentie van hun situatie te benadrukken. In sommige gevallen waren de pleegzorgers al geïnformeerd dat het kind bij een breuk in hun gezin sowieso in een residentiële voorziening zou worden geplaatst:

‘Als het bij mij niet lukte, ging het sowieso een instelling zijn en dat is het ook geworden [...]. Pleegzorg wil geen pleeggezin meer zoeken. Hij zal de rest van zijn leven in een instelling moeten blijven’ (Pleegzorger 4).

Opvallend is dat de Nederlandse pleegzorgers, in tegenstelling tot Vlaamse pleegzorgers, wel de mogelijkheid krijgen om mee op zoek te gaan naar een nieuw pleeggezin. Voornamelijk het feit dat hun expertise wordt bevraagd en serieus wordt genomen in de zoektocht naar een nieuw pleeggezin, geeft pleegzorgers rust:

‘Ze [pleegzorginstantie] lieten dan aan ons weten wat voor mensen [uit het potentieel nieuwe pleeggezin] dat waren, hoe hun gezinssamenstelling is en vroegen wat wij ervan vonden [...]. De organisatie vraagt dingen, maar we zijn niet de beslissende stem. Het geeft wel rust als je een kindje kan overdragen naar een gezin en kan zeggen: “Dit is een mooi plekje” (Pleegzorger 3a).

Wanneer de pleegzorginstanties uiteindelijk een nieuwe woonomgeving vinden voor het pleegkind kan de overplaatsing gebeuren. Pleegzorgers hebben een geruster hart als ze tevreden zijn met een gevonden nieuwe pleegzorgmatch. Er heerst iets meer wantrouwen en argwaan wanneer het kind terugkeert naar huis omdat participanten er niet van overtuigd zijn dat de ouders voor de nodige stabiliteit kunnen zorgen. De meeste participanten hebben nog steeds contact met hun voormalige pleegkinderen. Zo bellen ze, gaan ze nog af en toe op bezoek in het nieuwe pleeggezin of nemen ze het pleegkind nog jaarlijks mee op reis. Sommige pleegzorgers geven zelfs aan dat hun pleegkinderen hen nog steeds als hun mama of papa zien:

‘Wij zijn nog steeds hun papa en mama. Het pleegmeisje stond voorlaats bij de deur. Er was een rapportgesprek met opa en oma [...]. De kinderen moesten op het schoolplein gaan spelen en toen was het pleegmeisje er opeens tussenuit gefloept en heeft ze bij mij aangebeld’ (Pleegzorger 7).

De minderheid van de participanten wil bewust geen contact meer met de pleegkinderen uit angst dat mensen uit hun nieuwe omgeving eisen of verwachtingen zouden stellen naar hen toe, zoals het bieden van weekendopvang:

‘Dat heb ik geweigerd omdat het anders zo is van: “Ja, maar zou hij toch niet nog eens een namiddagje kunnen komen? Of een weekendje?” En dan ben je terug vertrokken he, want ze hebben dat wel gevraagd’ (Pleegzorger 2a).

Pleegzorgers blikken divers terug op het proces van hun vroegtijdige stopzetting. Ze geven aan veel geleerd te hebben van hun pleegzorg en vroegtijdig stopzettingstraject, maar tegelijk dragen ze dit verlies nog steeds mee. Hoewel ze het gevoel hebben dat ze iets hebben betekend voor hun pleegkind, blijven ze achter met een permanent gemis. Enkele pleegzorgers houden er zelfs een diepgewortelde wrok jegens de pleegzorgdienst aan over. De meeste participanten van het onderzoek twijfelen om in de toekomst nog een pleegzorgengagement aan te gaan. Hoewel er slechts één participant resoluut nee zegt tegen een nieuw pleegzorgengagement, houdt de rest – zelfs de personen die dachten dat pleegzorg hun ultieme roeping was – er toch ook een minder rooskleurige visie op na.

‘[Op de vraag of ik opnieuw pleegzorger wilde worden], zei ik eerst al die tijd: ‘Ja, ik wil’. Omdat het in mijn bloed zat, dacht ik. Alleen de laatste tijd begin ik een beetje te twijfelen. [...]. Omdat het zo complex is. Ja. Als je kijkt naar problemen van de kinderen die ze met zich meebrengen dan vraag ik mij af of ik dit opnieuw wil’ (Pleegzorger 7).

Discussie

Vroegtijdige stopzettingen voorkomen

Vandaag wordt er in Vlaanderen en Nederland sterk ingezet op het voorkomen van ongunstig vroegtijdige stopzettingen van pleegzorgplaatsingen. Dit vanuit de idee dat kinderen recht hebben op continuïteit van hun gezins- en opvoedingssituatie (art. 20 IVRK, 1989). Literatuur lijkt te impliceren dat een vroegtijdige stopzetting over een specifiek moment gaat (van den Bergh & Weterings, 2010; Van Oijen, 2010), dit onderzoek leert ons echter dat pleegzorgers (samen) met hun gezin, sociaal en professioneel netwerk een volledig proces doormaken. Zo’n proces van vroegtijdige stopzetting is niet uitsluitend een verlieservaring voor pleegkinderen, maar voor alle

betrokken partijen. Pleegzorgers hebben zich ten volle geëngageerd om het pleegkind zo goed als mogelijk in hun gezin op te nemen (Orme et al., 2006). De bevroegde pleegzorgers geven aan tot het uiterste te zijn gegaan in de hoop om het traject toch te laten slagen. Pleegzorgers uit dit onderzoek voelen zich verantwoordelijk om een breuk in hun pleegzorgengagement te voorkomen. Ze hebben namelijk meegekregen dat zo'n *breakdown* van de plaatsing 'in het belang van het kind' ten allen tijde vermeden moet worden (NJI, 2023). Ook in de werving en selectie worden ze niet alleen gemotiveerd om pleegzorger te worden, maar ook gewaarschuwd voor die moeilijke taak (Delaney et al., 2012). Dit onderzoek werpt de vraag op of (en hoe) het thema *breakdown* niet eerder bespreekbaar moet worden gemaakt.

Wanneer pleegzorgers uit ons onderzoek echter merken dat de druk op hun gezin écht te groot wordt, wanneer ze zich uiteindelijk genooddaakt zien om te stoppen, voelen ze zich bijgevolg schuldig en gefaald. Zowel de deelnemende pleegzorgers als de (professionele) mensen rondom hen konden bij aanvang noch voorspellen noch voorkomen dat de plaatsing vroegtijdig stopgezet ging worden. Hoewel in alle verhalen een breuk tegen ieders intentie en plan was, werden die stopzettingen tegelijk ook als onvermijdelijk ervaren. Op die manier werd het 'voorkomen' van een breuk al snel het 'uitstellen' van een breuk, wat zorgt voor frustratie, boosheid of onmacht bij de deelnemende pleegzorgers. We kunnen ons dan ook afvragen of dergelijk preventie discours geen plaats moet maken voor een discours waar een vroegtijdige stopzetting ingebed kan en mag zijn in het pleegzorgverhaal. Gezien de aanzienlijke uitval van pleegzorgers na een breuk (Abrahamse et al., 2019) is het van belang om na te denken over hoe we pleegzorgers al van bij de start, en niet louter als de emmer overloopt, kunnen informeren over de stappen, de duur en de verwachtingen van een ongunstig en vroegtijdige stopzetting van de pleegzorgplaatsing. Dit kan een manier zijn om pleegzorgers toch aan boord te houden. Het niet benoemen of bespreken van *breakdown* als wezenlijk onderdeel van pleegzorgplaatsingen zorgt namelijk voor extra druk en schuldgevoelens tijdens het traject. De studie laat niet voor niets zien dat pleegzorgers advies van de pleegzorginstantie eerder als druk dan als steun ervaren, en dat die druk soms zelfs bijdraagt aan een breuk van de pleegzorgplaatsing.

Hoewel pleegzorgers de schuld vaak grotendeels bij zichzelf leggen, verwijzen pleegzorgers ook naar de 'onpleegbaarheid' van kinderen. Dergelijke terminologie legt bloot hoe pleegzorg een complexe vorm van hulpverlening is waarbij vrijwilligers ingezet worden in een professioneel hulpverleningsproces (Vandemeulebroecke et al., 2006). Die discussie gaat voornamelijk over de uithuisplaatsingsmethode. Pleegzorgers blijven achter

met de kritische vraag of een pleegzorgplaatsing voor hun specifiek pleegkind in wezen wel zo in het belang van het kind was. Ze vragen zich af of een meer professionele omgeving niet beter aan de noden van die pleegkinderen zou beantwoorden dan een gezin. Die bevinding lijkt niet te stroken met de prominente voorkeur die we heden ten dage aan pleegzorg geven (Jeugdzorg Nederland, 2023; Pleegzorg, 2018). Toch is het niet nieuw dat pleegzorgers een zware zorg of opvoeding in de meer complexe pleegzorgplaatsingen als één van de belangrijkste redenen geven om te stoppen (Brown & Calder, 1999; Rhodes et al., 2001; Triseliotis et al., 1998; Vandezande et al., 2011). Zowel nu als in het verleden geven we los van de individuele kenmerken van het kind de voorkeur aan de methode van uithuisplaatsing. Op die manier denken we echter niet vanuit een ‘match’ tussen opvangmethoden (in al zijn verschijningsvormen) en de noden van het kind (De Wilde, 2015). Een voorbeeld van een deeloplossing hiervoor is het opzetten van gezinshuizen, een concept dat in Nederland al meer ingeburgerd is (de Baat & Berg-le Clercq, 2013).

Zorgen voor pleegzorgers

Gemiddeld duurde het een jaar vooraleer de bevraagde pleegzorgers overgingen tot een vroegtijdige stopzetting. Naast dat lang proces vooraf aan de beslissing om vroegtijdig te stoppen, blijven participanten ook na hun beslissing hun voormalige pleegkinderen missen en denken ze op veel momenten terug aan hun pleegzorgervaring. De vraag rijst ook of en hoe we kunnen voorzien in nazorg voor een groep geëngageerde mensen die achterblijven met teleurstelling en veel vragen. De studie toont namelijk aan dat een *breakdown* een complex en gelaagd proces is waarin pleegzorgers niet alleen tijdens, maar ook voor en na hun beslissing transparantie en expertise nodig hebben. Zeker omdat pleegzorgers vooral achteraf kwaadheid en teleurstelling voelen. Zo zien de pleegzorgers uit ons onderzoek zichzelf in de toekomst niet meteen opnieuw pleegzorger worden. Vandaag doen we massaal beroep op nieuwe pleegzorgers om te zorgen voor een steeds complexere groep uithuisgeplaatste kinderen. Ongeplande vroegtijdige stopzettingen zullen ook bij nieuwe pleegzorgers geen uitzondering zijn. Laten we dus nadenken hoe we die grote groep pleegzorgers niet in de kou laten staan voor, tijdens en na hun engagement.

Beperkingen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Deze studie kent een aantal beperkingen die van invloed zijn op de resultaten en conclusie. Het betreft een studie met een klein aantal participanten ($N = 11$) uit een nog kleiner aantal pleeggezinnen ($N = 8$). Die participanten werden dan

nog eens grotendeels gerecruteerd via een besloten facebookgroep. Dergelijke facebookgroepen doelen voornamelijk op het ventileren over de pleegzorgsituatie onder gelijkgestemden. Hoewel er heterogeniteit werd nagestreefd in het selecteren van de participanten en in zekere mate ook werd bereikt (op basis van leeftijd, gezinssamenstelling, traject, bestand/netwerk, Nederland/Vlaanderen), werden de beweegredenen van de (voormalig) pleegzorgers om deel te nemen niet expliciet geanalyseerd. Wel gaven veel deelnemende participanten aan dat het interview hen hielp in het afsluiten van het hoofdstuk van de breuk. Het is mogelijk dat gesprekken een andere wending krijgen wanneer voormalig pleegzorgers hun ongenoegen willen uiten, hoop koesteren op beleidsveranderingen en/of zelf het proces van de breuk nog aan het verwerken zijn. Voor toekomstig kwalitatief onderzoek naar het proces van breuken raden we aan om die beweegredenen actief mee te nemen. Aangezien uit deze studie blijkt dat breuken vaak gepaard gaan met schuldgevoelens, kwaadheid en teleurstelling, lijkt het ook een boeiende piste om te analyseren waarom mogelijke participanten besluiten om niet deel te nemen.

De meerwaarde van dit onderzoek ligt in de benadering van een breuk als een traject of proces. Vervolgonderzoek vanuit diezelfde invalshoek, maar met een grotere en diversere range aan participanten, lijkt ons dan ook essentieel om datasaturatie te bereiken (Fusch & Ness, 2015). Zo zouden in focusgroepen deze eerste resultaten meer verfijnd en verbreed kunnen worden vanuit diverse profielen. Met diversiteit bedoelen we verschillende perspectieven ten aanzien van het thema *breakdown*, bijvoorbeeld pleegzorgers die ooit hebben getwijfeld over een *breakdown* maar het niet hebben doorgezet; pleegzorgers die een *breakdown* hebben meegemaakt, maar het niet zelf hebben geïnitieerd; voormalig pleegzorgers; pleegzorgers die een *breakdown* meemaakten, maar actief blijven in pleegzorg enzovoort. De huidige studie brengt de complexiteit van 'verantwoordelijkheid' en 'schuld' in het proces van een breuk in beeld en toont aan dat het voor pleegzorgers niet vanzelfsprekend is hoe, wanneer en met wie ze dit proces kunnen delen. Het is noodzakelijk om die resultaten te begrijpen als een eerste verkenning van het proces van breuken in pleegzorg, dat verder onderzocht dient te worden rekening houdend met wat hierboven beschreven staat.

Noten

1. Pleeggasten zijn volwassenen met een handicap of psychiatrische problematiek die worden opgevangen in een gastgezin. Verder in het artikel zullen we voornamelijk focussen op pleegkinderen – en jongeren.

2. Naar analogie met de terminologie van het Vlaamse pleegzorgdecreet (2014) spreken we hier over het 'pleeggezin'. Echter, in dit artikel zullen voornamelijk de pleegzorgers belicht worden. Er wordt erkend dat ook (nieuwe) partners en 'eigen kinderen' een belangrijk onderdeel zijn van het pleeggezin.
3. In dit artikel vertalen we de term 'breakdown(s)' naar het Nederlands als 'breuk(en)', in lijn met de taal van het tijdschrift. Omdat '*breakdown(s)*' ook in het Nederlands regelmatig gebruikt wordt, geven we deze term cursief weer wanneer deze voorkomt, om aan te geven dat het om een specifieke niet-Nederlandstalige term gaat. Voor beide termen hanteren we dezelfde definiëring.
4. Hoewel in Vlaanderen officieel de term 'pleegzorgers' wordt gebruikt, wordt informeel nog vaak geschreven en gesproken over 'pleegouders'. Ook in Nederland is de term 'pleegouders' gangbaar. Toch kiezen we in dit artikel voor de term 'pleegzorgers' om de complexiteit van hun vrijwillig engagement in een professionele setting te duiden.

Auteurs

Céline Cannaert is doctoraatsstudent aan de Vakgroep Sociaal Werk & Sociale Pedagogiek van de Universiteit Gent met een bijzondere interesse voor gedeeld ouderschap en pleegzorg.

Hélène Vanheddegem behaalde in 2023 haar Master in het Sociaal Werk aan de Universiteit Gent. Ze schreef haar thesis over breakdowns in pleegzorg en is momenteel werkzaam als sociaal consultant jeugd, gezin en slachtofferhulp bij de politie.

Lieselot De Wilde is professor algemene en historische pedagogiek aan de Vakgroep Sociaal Werk & Sociale Pedagogiek van de Universiteit Gent.

Referenties

Abrahamse, S., Gardeniers, M., & Werner, C. (2019). Waarom stoppen pleegouders? In *jeugdzorgnederland.nl*. Nederlands Jeugdinstituut, Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen, Jeugdzorg Nederland. Geraadpleegd op 30 mei 2024, van https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2020/01/073-2019070onderzoek_als_pleegouders_stoppenWeb04_def-002.pdf

- Baarda, B., & van der Hulst, M. (2017). *Basisboek Interviewen Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews* (4de editie). Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, Nederland.
- Backe-Hansen, E., Christiansen, Ø., & Havik, T. (2013). Unintended placement moves from foster home: A literature review [Utilsiktet flytting fra fosterhjem: En litteratursammenstilling]. NOVA rapport, 2/13.
- Bell, T., & Romano, E. (2017). Permanency and safety among children in foster family and kinship care: A scoping review. *Trauma Violence Abuse*, 18(3), 268-286. 10.1177/1524838015611673
- Bennett, D., Barrett, A., & Helmich, E. (2018). How to... analyse qualitative data in different ways. *The clinical teacher*, 16, 7-12. 10.1111/tct.12973
- Berridge, D., & Cleaver, H. (1988). *Foster Home Breakdown* (Vol. 16). B. Blackwell.
- Bombach, C., Gabriel, T., & Stohler, R. (2018). Acknowledging the complexity of processes leading to foster care breakdown. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 9(2), 38. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs92201818212>
- Boyd, R. (2018). Foster care outcomes and experiences of infants removed due to substance abuse. *Journal of Public Child Welfare*, 13(5), 529-555. <https://doi.org/10.1080/15548732.2018.1536627>
- Breg, A., de Baat, M., de lange, M., Albrecht, G., Daamen, W., Ambrahamse, S., & van Bommel, R. (2020). "Pleegzorg begeleiden is een vak." *PI Research en Nederlands Jeugdinstituut*.
- Breg, A., & Zoon, M. (2014). Continuïteit van pleegzorg. In *nji.nl*. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Factsheet-Continuïteit-van-pleegzorg.pdf>
- Brown, J. D., & Bednar, L. M. (2006). Foster parent perceptions of placement breakdown. *Children and Youth Services Review*, 28(12), 1497-1511. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2006.03.004>
- Brown, J. & Calder, P. (1999). Concept-mapping the challenges faced by foster parents. *Children and youth services review*, 21(6), 481-495.
- Chamberlain, P., Price, J. M., Reid, J. B., Landsverk, J., Fisher, P. A., & Stoolmiller, M. (2006). Who disrupts from placement in foster and kinship care? *Child Abuse & Neglect*, 30(4), 409-424. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.11.004>
- Christiansen, Ø., Havik, T., & Anderssen, N. (2010). Arranging stability for children in long-term out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 32(7), 913-921. 10.1016/j.childyouth.2010.03.002
- Cooley, M. E., Newquist, J., Thompson, H. M., & Colvin, M. L. (2019). A systematic review of foster parent preservice training. *Children and Youth Services Review*, 107, Article 104552. 10.1016/j.childyouth.2019.104552
- de Baat, M., & Bartelink, C. (2012). *Wat werkt in de pleegzorg?*. Nederlands Jeugdinstituut.

- de Baat, M., & Berg-le Clercq, T. (2013). Wat werkt in gezinshuizen? In jeugdhulp.be. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/artikel%20Wat%20werkt%20in%20gezinshuizen.pdf>
- Decreet houdende de organisatie van pleegzorg. (2012). <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1022084&datum=&geannoteerd=false&print=false>
- De Maeyer, S., Vanderfaeillie, J., Robberechts, M., Vanschoonlandt, F., & Van Holen, F. (2015). Foster parents' coping style and attitudes toward parenting. *Children and Youth Services Review*, 53, 70–76. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.03.023>
- Delaney, R., Nelson, C., Pacifici, C., White, L., & Smalley, B. K. (2012). Web-Enhanced Preservice training for prospective resource Parents: A randomized trial of effectiveness and user satisfaction. *Journal of Social Service Research*, 38(4), 503–514. <https://doi.org/10.1090/01488376.2012.696416>
- De Wilde, L. (2015). *Between the past and the present: government interventions and children in residential care: a never ending contested space?: the case of the orphanages of the city of Ghent*. Ghent University. Faculty of Psychology and Educational Sciences, Ghent, Belgium.
- Diogo, E., & Branco, F. (2019). How do people become foster carers in Portugal? The process of building the motivation. *Social Sciences*, 8(8), 230. <https://doi.org/10.3390/socsci8080230>
- Fusch, P. I., & Ness, L. R. (2015). Are We There Yet? Data Saturation in Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 20(9), 1408–1416. [10.46743/2160-3715/2015.2281](https://doi.org/10.46743/2160-3715/2015.2281)
- Goemans, A., Van Geel, M., Van Beem, M., & Vedder, P. (2016). Developmental outcomes of foster children. *Child Maltreatment*, 21(3), 198–217. <https://doi.org/10.1177/1077559516657637>
- Hoffmann, E. (2007). Open-Ended Interviews, Power and Emotional Labour. *Journal of Contemporary Ethnography*, 36, 318–346. <https://doi.org/10.1177/0891241606293134>
- Holtan, A., Handegard, B. H., Thornblad, R., & Vis, S. A. (2013). Placement disruption in long term kinship and non-kinship foster care. *Children and Youth Services Review*, 35, 1087–1094. [10.1016/j.childyouth.2013.04.022](https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.04.022)
- Howitt, D. (2010). *Introduction to Qualitative Methods in Psychology*. New York: Prentice-Hall.
- Hsieh, H., & Shannon, S.E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277–1288. [10.1177/1049732305276687](https://doi.org/10.1177/1049732305276687)
- Hutchinson, B., Asquith, J. & Simmonds, J. (2003). 'Skills Protect': Towards a Professional Foster Care Service. *Adoption & Fostering*, 27, 8–13. <https://doi.org/10.1177/030857590302700304>
- Huyghebaert, P. (2022, 15 juni). Steeds meer kinderen en jongeren groeien op in pleeggezin, toch staan er nog 872 op de wachtlijst. *vrtnws.be*. <https://www.vrt.be/vetnws/nl/2022/06/14/cijfers-pleegzorg/>

- James, S. (2004). Why do foster care placements disrupt? An investigation of reasons for placement change in foster care. *Social Service Review*, 78(4), 601-627. 10.1086/424546
- Jeugdzorg Nederland. (2021). Kwaliteitskader Voorbereiding en screening in de pleegzorg. In *jeugdzorgnederland.nl*. Geraadpleegd op 23 november 2023, van <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2021/07/Kwaliteitskader-voorbereiding-en-screening-in-de-pleegzorg-2021.pdf>
- Jeugdzorg Nederland. (2023). Pleegzorg Toekomstvisie. In *jeugdzorgnederland.nl*. Jeugdzorg Nederland. Geraadpleegd op 23 november 2023, van <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2017/03/230419-Toekomstvisie-op-pleegzorg-PDF.pdf>
- Kinderrechtencollectief. (z.d.). Artikel 20 – Kind zonder ouderlijke zorg. In *Kinderrechten.nl*. Geraadpleegd op 23 november 2023, van <https://www.kinderrechten.nl/kinderrechten-vw/20-bescherming-van-kinderen-die-niet-in-eigen-gezin-opgroeien/>
- Kirton, D. (2001). Love and money: payment, motivation, and the fostering task. *Child & Family Social Work*, 6(3), 199–208. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2206.2001.00208.x>
- Kirton, D. (2007). Step forward? Step back? The professionalization of fostering. *Social Work & Social Sciences Review*, 13(1), 6–24. <https://doi.org/10.1921/19626>
- Kondracki, N., & Wellman, N.S. (2002). Content analysis: Review of methods and their applications in nutrition education. *Journal of nutrition education and behavior*, 34(4), 223–30. 10.1016/S1499-4046(06)60097-3
- Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., van Rooij, F., Stams, G.-J., Colonessi, C., Lindauer, R., & Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 96, 483–499. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.12.002>
- Leloux-Opmeer, H., Kuiper, C., Swaab, H., & Scholte, E. (2017). Children referred to foster care, family-style group care, and residential care: (How) do they differ? *Children and Youth Services Review*, 77, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.03.018>
- Lopez Lopez, M., & Zeijlmans, K. (2015). Wat werkt bij het werven van pleeggezinnen? De ontwikkeling van een succesvolle wervingscampagne voor pleegzorg. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 54(4), 161–171.
- Lydon, C. (2022, mei 22). What can we learn from a national shortage of foster carers? In *Eleven-marketing.co.uk*. <https://www.eleven-marketing.co.uk/insight/what-can-we-learn-from-a-national-shortage-of-foster-carers-lasting-two-decades>
- Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. *Forum: Qualitative social research*, 1(2), Art. 20, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0002204>.

- Mazzetti, A. (2017). The emotional nature of qualitative research. In *Springer eBooks* (pp. 159-171). https://doi.org/10.1007/978-3-319-65217-7_9
- Minty, B. (1999). Annotation: Outcomes in Long-term Foster Family Care. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40(7), 991-999. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00518>
- Mortelmans, D. (2013). Kwaliteitsvereisten bij kwalitatief onderzoek. In D. Mortelmans (Red.), *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden* (4de editie, pp. 427-450). Acco.
- Neale, B. (2019). *What is qualitative longitudinal research?* Bloomsbury Academic.
- NJI. (2023). *Een breakdown voorkomen*. In Nji.nl. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://www.nji.nl/pleegzorg/hoe-zorg-ik-voor-een-stabiele-plaatsing#een-breakdown-voorkomen>
- Oosterman, M., Schuengel, C., Wim Slot, N., Bullens, R. A., & Doreleijers, T. A. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53-76. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2006.07.003>
- Orme, J. G., Cuddeback, G. S., Buehler, C., Cox, M. E., & Le Prohn, N. S. (2006). Measuring Foster Parent Potential: Casey Foster Parent Inventory-Applicant Version. *Research on Social Work Practice*, 17(1), 77-92. <https://doi.org/10.1177/1049731506295084>
- Pleegzorg.nl. (2022). *Feiten en cijfers over pleegzorg*. In pleegzorg.nl. <https://www.pleegzorg.nl/bibliotheek/1-wat-is-pleegzorg/37-feiten-en-cijfers-over-pleegzorg>
- Pleegzorg Nederland. (2022). *Feiten en cijfers over pleegzorg*. In pleegzorg.nl. <https://www.pleegzorg.nl/bibliotheek/1-wat-is-pleegzorg/37-feiten-en-cijfers-over-pleegzorg>
- Pleegzorg Vlaanderen. (2022). *Pleegzorg in cijfers*. In pleegzorg.be. <https://www.pleegzorg.be/artikels/pleegzorg-in-cijfers>
- Randle, M., Ernst, D., Leisch, F., & Dolnicar, S. (2016). What makes foster carers think about quitting? Recommendations for improved retention of foster carers. *Child and Family Social Work*, 22, 1175-1186. <https://doi.org/10.1111/cfs.12334>
- Rentmeister, S. (2023, januari 14). Dominique Buchet: « On manque cruellement de familles d'accueil » à Verviers aussi! In *Levenir.net*. <https://www.lavenir.net/regions/verviers/2023/01/14/dominique-buchet-on-manque-cruellement-de-familles-daccueil-a-vervier-aussi-2YLOI2BJVCOPDIR5DGO4HSP7M/>
- Rhodes, K.W., Orme, J.G. & Buehler, C. (2001). A comparison of family foster parents who quit, consider quitting, and plan to continue fostering. *Social Service Review*, 75(1), 84-114.
- Rock, S., Michelson, D., Thomson, S., & Day, C. (2013). Understanding Foster Placement Instability for Looked After Children: A Systematic Review and Narrative Synthesis of Quantitative and Qualitative Evidence. *British Journal of Social Work*, 45(1), 177-203. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcto84>

- RTL Nieuws. (2022, 21 juni). *Vorig jaar minder nieuwe pleegouders: wachttijd voor pleegkinderen loopt op*. <https://rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5316353/minder-nieuwe-pleegouders-tekort-wachttijd-pleegkinderen>
- Sallnäs, M., Vinnerljung, B., & Westermarck, P.K. (2004). Breakdown of teenage placements in Swedish foster and residential care. *Child and Family Social Work*, 9(2), 141-152. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2004.00309.x>
- Scheltema, M.W. (1876). Een belangrijk vraagstuk. Naar aanleiding van eene belangrijke Raadsvergadering te Brussel en een merkwaardig verslag aan Burgemeester en Wethouders van Amsterdam. *Vaderlandsche Letteroefeningen*, 115, 303-322.
- Smith, D. K., Stormshak, E., Chamberlain, P., & Bridges Whaley, R. (2001). Placement Disruption in Treatment Foster Care. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 9(3), 200-205. <https://doi.org/10.1177/106342660100900306>
- Strijker, J., & Knorth, E. J. (2009). Uitdagingen voor pleegouders: een empirisch onderzoek naar factoren die samenhangen met de aanpassingen van het pleegkind. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Kinderpsychiatrie en Klinische Kinderpsychologie*, 34, 2-15.
- Strijker, J., & Zandberg, T. (2001). *Matching in de pleegzorg: hulpvraag versus pedagogisch aanbod* (1ste editie). SWP.
- Tonheim, M., & Iversen, A.C. (2019). "We felt completely left to ourselves." Foster parents' views on placement disruption. *Child and family social work*, 24, 90-97. <https://doi.org/10.1111/cfs.12585>
- Triseliotis, J., Borland, M. & Hill, M. (1998). Foster carers who cease to foster. *Adoption & fostering*, 22(2), 54-61.
- United Nations Convention on the Rights of the Child, November 20, 1989, <https://www.ohchr.org/en>
- U.S. Department of Health and human Services. (2020). *Recommendations for Improving Permanency and Well-Being*.
- van den Bergh, P., & Weterings, T. (2010). *Pleegzorg in perspectief: ontwikkeling in theorie en praktijk*. Koninklijke Van Gorcum.
- Vandezande, V., Bronselaer, J. & Verreth, K. (2011). *Fact sheet 7. Waarom doen Vlaamse pleegzorgers (niet meer) aan pleegzorg?*. Brussel: Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. In www.kennis-centrumwvg.be
- Van Hove, G. (2014). *Qualitative research for educational sciences*. Pearson Education Limited.
- Van Lieshout, M. (2016). 1874 Maatschappij tot Opvoeding van Weezen in het Huisgezin: Het ontstaan van de georganiseerde pleegzorg. https://www.canonsociaalwerk.eu/be/details_verwant.php?cps=1&canon_id=2&verwant=2&f
- Van Oijen, S. (2010). *Resultaat van pleegzorgplaatsingen: Een onderzoek naar breakdown en de ontwikkeling van adolescente pleegkinderen bij*

- langdurige pleegzorgplaatsingen*. In rug.nl. <https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/33168699/thesis.pdf>
- van Staa, A., & Evers, J. (2010). 'Thick analysis': strategie om de kwaliteit van kwalitatieve data-analyse te verhogen. *Tijdschrift voor kwalitatief onderzoek*, 15(1), 5-12. <https://doi.org/10.5117/2010.015.001.002>
- Vandemeulebroecke, L., Van Crombrugge, H., Janssens, J., & Colpin, H. (2006). *Gezinspedagogiek (deel II opvoedingsondersteuning)*. Antwerpen: Apeldoorn
- Vanderfaeillie, J., Borms, D., Teunissen, M.S.L., Gypen, L., & Van Holen, F. (2023). Reasons used by Flemish foster care workers in family reunification decision making. *Children and Youth Services Review*, 144, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106741>
- Vanderfaeillie, J., Damen, H., Pijnenburg, H., van den Bergh, P., & Van Holen, F. (2016). Foster care assessment: An exploratory study of the placement assessment process in Flanders and the Netherlands. *Child & Family Social Work*, 21(3), 358-368. <https://doi.org/10.1111/cfs.12152>
- Vanderfaeillie, J., Goemans, A., Damen, H., Van Holen, F., & Pijnenburg, H. (2018). Foster care placement breakdown in the Netherlands and Flanders: Prevalence, precursors, and associated factors. *Child & Family Social Work*, 23(3), 337-345. <https://doi.org/10.1111/cfs.12420>
- Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., & Coussens, S. (2008). Why do foster care placements break down? A study on factors influencing foster care placement breakdown in Flanders. *International Journal of Child & Family Welfare*, 11(2-3), 77-87.
- Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., & Vanschoonlandt, F. (2012). *Op weg met pleegzorg. Kansen en risico's*. Acco.
- Van De Veerdonk, D. (2022, 1 november). Dalende hoeveelheid nieuwe pleegouders leidt tot grote zorgen. In *Jeugdzorg Nederland*. <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/dalende-hoeveelheid-nieuwe-pleegouders-leidt-tot-grote-zorgen-pleegzorg-nederland/>
- Verreth, K. (2009). *(Rechts)vergelijkend onderzoek naar beleid en wetgeving in Vlaanderen en enkele Europese landen*. Brussels: Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Walsh, J. A., & Walsh, R. A. (1990). Studies of maintenance of subsidized foster placements in the Casey Family Program. *Child Welfare*, 69, 99-114.
- Webster, D., Barth, R., & Needell, B. (2000). Placement stability for children in out-of-home care: a longitudinal analysis. *Child welfare*, 79, 614-632.
- Wilson, K., & Evetts, J. (2006). The Professionalisation of Foster Care. *Adoption & Fostering*, 30(1), 39-47. <https://doi.org/10.1177/030857590603000106>